

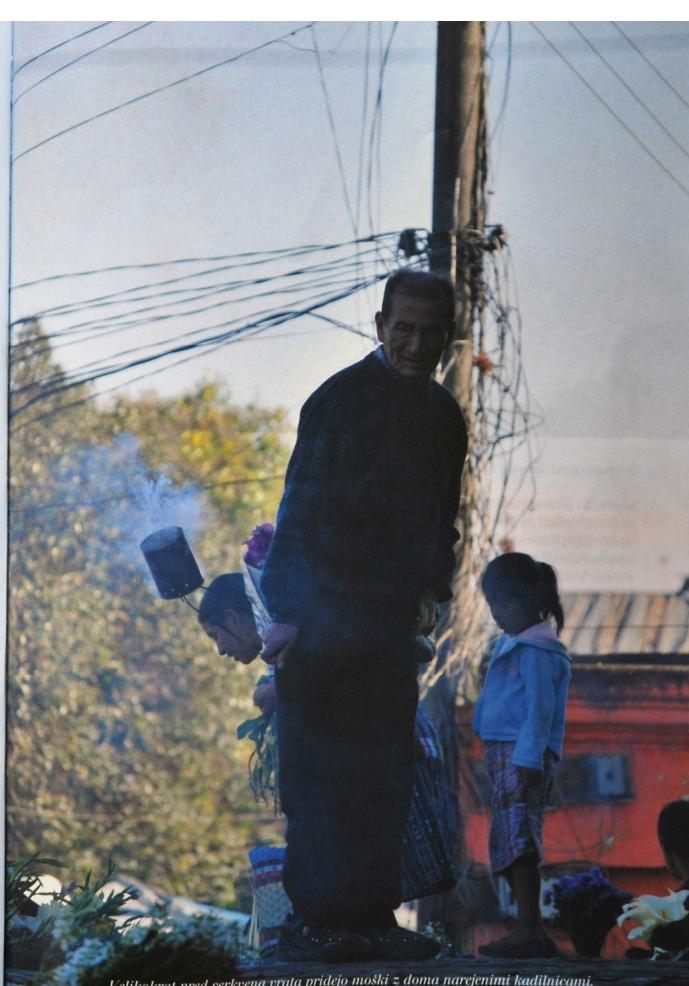

Žive majevske vasi v Gvatemali

Santiago Atitlan in Chichicastenango

Besedilo in fotografije: Gal Kušar

V Chichicastenangu obstajajo bratovščine, ki v nedeljo zjutraj v posebni svetci opravi običajno cerkev, molijo na pragu ter sodelujejo v procesijah, ko goduje njihov svetnik.

»Maximon, Maximon, želiš videti Maximona? Vas zapeljem do Maximona,« me je takoj po izkrcanju iz ladice v pristanišču vasi Santiago Atitlan vprašal mlajši moški z obrnjeno čepico, katere ščitnik mu je pokrival vrat. »No, pa pojdiva,« je dejal, ko sva se kar hitro pogodila za ceno in me je odpeljal do svojega taksija oz. gvatemalske verzije tuk-tuka, motornega tricikla s kabino. Održela sva navzgor po strmih, tlakovanih ulicah Santiago Atitlan. Čez dvajset minut sva se ustavila na prašnem dvorišču, kjer sta se živahnno ravalila dva otoka. Pod nadstreškom iz valovite pločevine, ki je stal na bambusovih kolih, so bile obesene raznobarvne zastavice, na enem kolu pa je bil pritrjen tudi velik zvočnik. Sofer mi je rekel, naj mu sledim, in vstopila sva v nekaj, kar je na zunaj spominjalo na garažo.

V poltemi sem zagledal Maximona, pred njim kup gorečih sveč in rož ter obvezno posodo z žerjavico, iz katere se je vil dim in širil vonj po kadilu (kopalu). Nizek strop je bil okrašen z modrimi baloni, na desni strani so bili ob steni postavljeni kipi katoliških svetnikov ter Jezusa Kristusa, ki je ležal v stekleni krsti. Nad vsemi temi pobožnimi podobami je kraljeval Maximon. Maximon iz Santiago Atitlan je leseni kip, star okrog 400 let. Obladen je v evropsko modo iz 18. st., okrašen s svilenimi šali in kravatami, z obveznim klobukom in seveda s prizago cigaro v ustih. V leseno posodo, ki je bila pred njim, sem daroval 10 quetzalov. Eden od varuhov je vzel denar in ga zadovoljno zataknil Maximonu za kravato.

Maximona (ponekod se imenuje tudi San Simon) castijo v različnih podobah – od lepo izrezljane lesenega kipa (brez rok in nog) do preproste lesene škatle – v vseh večjih naseljih zahodnega gvatemalskega višavja. Izvor caščenja ni jasen. Po tradiciji naj bi bil zmes predkolumbovskega majevskega boga Rilaj Maama, španskega osvajalca Pedra de Alvarada in krščanskega Juda Iskarjota. Po drugi teoriji naj bi šlo za reinkarnacijo majevskega boga spolnosti. Po legendi naj bi pohotni bog nekega dne spel z vsemi vaškimi ženami, medtem ko so bili njihovi možni na delu na polju. Razjarjeni moški so bogu zato odsekali roke in noge. Po

tretji razlogi naj bi Maximon predstavljal katoliškega duhovnika, ki je v začetku 17. stol. branil domačine.

Maximon vsako leto prebiva v drugi hiši. S tem naj bi se ohranjalo ravnovesje moči znotraj lokalne skupnosti. Selitev v drugo hišo se slovesno vrši v veliki procesiji na Veliki teden. Prebivališče mu navadno uredijo v garaži ali drugem podobnem prostoru. Vedno sta ob njem dva varuhova, člana bratovščine, ki sprejemata častilce in njihove darove ter jih posredujeta Maximonu. Maximonu darujejo denar, rum, cigare in cigarete, sveče in cvetje ter se k njemu zatekajo po blagoslov, zdravje, dober pridelek, ženitev – prosijo pa tudi za pomoč pri maščevanju ali kletvi, ki naj se zgrne nad sovražnikom. Maximon ni dobrohotno božanstvo, ampak muhast svetnik, ki ga je bolje imeti ob svoji strani kot pa ga razjeziti ali se mu celo zameriti. Njegov izbran okus za prestižne znamke ruma in cigaret mu daje zelo človeški značaj, ki se zelo razlikuje od asketskega idealja katoliških svetnikov.

Santiago Atitlan je vas, ki leži na južni obali jezera Atitlan v gvatemalskem višavju. Velik delež prebivalstva predstavljajo potomci majevskih plemen – prvotnih prebivalcev srednje Amerike. Prebivalci okolice Santiago Atitlana so v času državljanske

Stopnišče pred cerkvijo, kjer domačinke prodajajo rezano cvetje, je pogosto zavito v oblake kadila.

vojne, ki je divjala v 80. letih prejšnjega stoletja, veljali za podpornike levičarskih upornikov. Zato so bili večkrat kaznovani s povračilnimi ukrepi gyatemalske vojske; v času konflikta je nad tristo domačinov izginilo neznano kam. Leta 1981 je bil v cerkveni pisarni ubit Stanley F. Rother, misijonar iz Oklahoma. Tudi zločin iz leta 1990 je odmeval po svetu. Skupina domačinov, potomcev prvotnih prebivalcev iz vasi Santiago Atitlan, je 1. decembra spontano odšla pred vojaško taborišče protestirati zaradi nasilja, ki ga je vojska izvajala nad prebivalci zaradi domnevne podpore levičarskim upornikom. Protest se je končal s pokolom trinajstih neoboroženih pripadnikov majevskega plemena Tz'utujil. Po tem pokolu so se domačini upri in dosegli, da so vojsko podlagi njihovih zahtev in pritiška mednarodne javnosti izgnali. Santiago Atitlan je postal prvo demilitarizirano območje v Gvatemale.

V ladji cerkve sv. Tomaža v Chichicastenangu so bile po sredini položene

kammite plošče, na katerih je še gorelo nekaj svečk, ostankov šamanskih obredov. Rituali in obredi, ki so jih včasih opravljali majevski svečeniki, danes pa šamani, so povezani s cikli narave in vesolja. Šamani svoje obrede izvajajo z namenom, da bi vplivali na naravo, predvideli prihajajoče dogodek in zdravili ljudi. V današnjih časih potomci Majev, ki starodavne rituale še izvajajo, pri obredih človeško kri seveda nadomeščajo s piščančjo, z alkoholom ali s cocacolo. Ko sem vstopil v cerkev se je ravno začela katoliška maša. Med mašo je po cerkvi prišel možakar, z zidarsko lopatico ugasnil že skoraj pogorele svečke in jih skupaj z ostanki voska postrgal v pločevinasto kangledico. Svoj obhod je še enkrat ponovil. Ko sem po maši še nekaj časa ostal v cerkvi, so k eni od kamnitih plošč pristopili šaman in ženska z dvema otrokomata. Starejši je skakal okrog, mlajši je spal v bisagi. Šaman je najprej razpostavil svečke, po tri skupaj v sedem vrst in sedem kolon. Med mrmranjem molitev jih je prižgal. Nato

je med vrste svečk potresel rožne liste in jih pokrnil s tekočino iz stekleničke. Svečke, ki so pri tem ugasnile, je ponovno prižgal. V nos mi je prineslo vonj po alkoholu, rožah in svečah. Iz ozadja pa je zavel vonj po kadilu. Med obredom je šaman nenehno mrmiral molitve, navzoča ženska pa se je večkrat pokrižala in

žebralja svoje molitve. Starejši otrok se je hitro naveličal, zato je začel nagajati mlajšemu bratcu, ki se je z spanja zbulil z jokom. Starejši je od mame prejel klofuto, mlajši pa je dobil bombon in zaspal nazaj. Po končanem obredu so odšli, svečke pa pustili goret.

